

PRVI SVEUČILIŠNI PRIRUČNICI I UDŽBENICI IZ KEMIJE U HRVATSKOJ

Vanja Flegar

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zavod za povijest i filozofiju znanosti, Ante Kovačića 5, Zagreb

SAŽETAK

Obnovom Sveučilišta u Zagrebu (1874.) te utemeljenjem prirodoslovnih zavoda (1876.) započinje vrlo važno i intenzivno razdoblje na uspostavljanju, promicanju i razvoju znanstvene kemije u Hrvatskoj. Prvi profesor kemije i osnivač prvog skromnog sveučilišnog kemijskog laboratorija u Zagrebu bio je Aleksandar Veljkov (1847.-1878.). On je u Zagrebu djelovao vrlo kratko, privremeno ga je naslijedio Bohuslav Jiruš (1841.-1901.), a potom Gustav Janeček (1847. – 1878.) koji je kao profesor i predstojnik kemijskog zavoda djelovao gotovo pola stoljeća te odgojio brojne generacije hrvatskih kemičara.

U ovom radu istražiti će se Janečekovi priručnici i udžbenici koje je on napisao radi potreba izvođenja sveučilišne, osobito eksperimentalne, nastave kemije u Hrvatskoj. Radi se o prvim sveučilišnim udžbenicima i priručnicima kemije na hrvatskom jeziku. Profesor Janeček preveo je svoj laboratorijski priručnik, *Leitfalden für die praktischen Übungen in der qualitativen chemischen Analyse unorganische Körper* (Beč, 1879.), na hrvatski pod naslovom *Rukovodnik za praktične vježbe u kvalitativnoj kemijskoj analizi neorganskih tvari*. To je prvi sveučilišni kemijski priručnik objavljen na hrvatskom jeziku koji je ujedno bio i putokaz ostalim autorima. Uz ovaj Janeček je napisao i udžbenike: *Obća teoretička i fizikalna lučba* (1890) i *Kemija* (1919.), koji će također biti analizirani te valorizirani u odnosu na tadašnja spoznaje i otkrića u kemiji.